

Svet
Evropske unije

Bruselj, 30. junij 2023
(OR. en)

11156/23

ECOFIN 680
UEM 214
SOC 505
EMPL 356
COMPET 700
ENV 779
EDUC 292
RECH 324
ENER 415
JAI 927
GENDER 156
ANTIDISCRIM 150
JEUN 194
SAN 431

DOPIS

Pošiljatelj:	Generalni sekretariat Sveta
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Št. predh. dok.:	9850/1/23 REV 1
Št. dok. Kom.:	COM(2023) 624 final
Zadeva:	PRIPOROČILO SVETA v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2023

V prilogi vam pošiljamo navedeni osnutek priporočila Sveta, o katerem sta razpravljala Svet in Evropski svet, temelji pa na predlogu Komisije COM(2023) 624 final.

PRIPOROČILO SVETA

z dne ...

v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2023

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 z dne 7. julija 1997 o okrepitvi nadzora nad proračunskim stanjem ter o nadzoru in usklajevanju gospodarskih politik¹ ter zlasti člena 5(2)Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

¹ UL L 209, 2.8.1997, str. 1.

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,
ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,
ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,
ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,
ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,
ob upoštevanju naslednjega:

- (1) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta², s katero je bil vzpostavljen mehanizem za okrevanje in odpornost (v nadaljnjem besedilu: mehanizem), je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem državam članicam zagotavlja finančno podporo za izvajanje reform in naložb s pomočjo fiskalne spodbude, ki jo financira Unija. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra mehanizem prispeva h gospodarskemu in vključujočemu okrevanju ter izvajanju trajnostnih reform in naložb, ki spodbujajo rast, zlasti reform in naložb za promoviranje zelenega in digitalnega prehoda ter za povečanje odpornosti gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v Uniji ter podpiranju nadaljnega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic. V skladu s členom 11(2) Uredbe (EU) 2021/241 je bil najvišji finančni prispevek na državo članico v okviru mehanizma posodobljen 30. junija 2022.

² Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17).

- (2) Komisija je 22. novembra 2022 sprejela letni pregled trajnostne rasti za leto 2023, ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za leto 2023. Evropski svet je 23. marca 2023 potrdil prednostne naloge iz letnega pregleda trajnostne rasti za leto 2023 v zvezi s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. Komisija je 22. novembra 2022 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 Evropskega parlamenta in Sveta³ sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2023, v katerem Slovenije ni opredelila kot ene od držav članic, ki so jih morda prizadela neravnotežja ali za katere obstaja tveganje, da bi jih ta prizadela. Zato poglobljeni pregled ne bi bil potreben. Komisija je istega dne sprejela še mnenje o osnutku proračunskega načrta Slovenije za leto 2023. Poleg tega je sprejela priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2023, v katerem je analizirano izvajanje smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic. Svet je priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja⁴ (v nadaljnjem besedilu: priporočilo o euroobmočju iz leta 2023) sprejel 16. maja 2023, 13. marca 2023 pa skupno poročilo o zaposlovanju.
- (3) Čeprav gospodarstva Unije izkazujejo izredno odpornost, geopolitične razmere še naprej negativno vplivajo nanje. Ob trdni podpori, ki jo Unija izkazuje Ukrajini, je ekonomsko- in socialnopolitična agenda Unije v kratkoročnem obdobju osredotočena na zmanjšanje negativnega učinka energetske šoke na ranljiva gospodinjstva in podjetja, v srednjeročnem obdobju pa na nadaljnja prizadevanja za uresničitev zelenega in digitalnega prehoda, za podpiranje trajnostne in vključujoče rasti, za zaščito makroekonomske stabilnosti ter za povečanje odpornosti. Močan poudarek je tudi na povečanju konkurenčnosti in produktivnosti Unije.

³ Uredba (EU) št. 1176/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2011 o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij (UL L 306, 23.11.2011, str. 25).

⁴ Priporočilo Sveta z dne 16. maja 2023 o ekonomski politiki euroobmočja (UL C 180, 23.5.2023, str. 1).

- (4) Komisija je 1. februarja 2023 izdala sporočilo z naslovom „Industrijski načrt v okviru zelenega dogovora za neto ničelno dobo“ (v nadaljnjem besedilu: industrijski načrt v okviru zelenega dogovora). Cilj industrijskega načrta v okviru zelenega dogovora je spodbuditi konkurenčnost neto ničelne industrije Unije in podpreti hiter prehod na podnebno nevtralnost. Načrt dopolnjuje tekoča prizadevanja v okviru evropskega zelenega dogovora in REPowerEU. Njegov cilj je tudi ustvariti bolj spodbudno okolje za povečanje proizvodne zmogljivosti Unije za neto ničelne tehnologije in izdelke, ki so potrebni za doseganje ambicioznih podnebnih ciljev Unije, ter zagotoviti dostop do ustreznih kritičnih surovin, vključno z diverzifikacijo virov, primernim izkoriščanjem geoloških virov v državah članicah in čim večjim recikliranjem surovin. Industrijski načrt v okviru zelenega dogovora temelji na štirih stebrih: predvidljivem in poenostavljenem regulativnem okolju, hitrejšem dostopu do financiranja, izboljšanju spretnosti ter odprti trgovini za odporne dobavne verige. Komisija je 16. marca 2023 objavila dodatno sporočilo z naslovom „Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030“, ki je sestavljeno na podlagi devetih dejavnikov, ki se medsebojno krepijo, in katerega cilj je oblikovati regulativni okvir, ki bo spodbujal rast. V njem so določene prednostne naloge politike, katerih cilj je dejavno zagotavljati strukturne izboljšave, dobro usmerjene naložbe in regulativne ukrepe za dolgoročno konkurenčnost Unije in njenih držav članic. Priporočila, navedena v nadaljevanju, pomagajo pri uresničevanju teh prednostnih nalog.

- (5) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se tudi v letu 2023 razvija v skladu z izvajanjem mehanizma. Za izpolnjevanje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra je še vedno bistveno, da se v celoti izvajajo načrti za okrevanje in odpornost, saj so v njih obravnavana vsa zadevna specifična priporočila za države, izdana v zadnjih letih, ali znaten del teh priporočil. Specifična priporočila za države iz let 2019, 2020 in 2022 ostajajo enako relevantna tudi za načrte za okrevanje in odpornost, kot so bili dopolnjeni, posodobljeni ali spremenjeni v skladu s členi 14, 18 in 21 Uredbe (EU) 2021/241.
- (6) Cilj Uredbe (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta⁵ (v nadaljnjem besedilu: uredba REPowerEU), ki je bila sprejeta 27. februarja 2023, je čim prej postopno odpraviti odvisnost Unije od uvoza ruskih fosilnih goriv. To bo prispevalo k energetske varnosti in diverzifikaciji oskrbe Unije z energijo, hkrati pa povečalo uporabo energije iz obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energetske učinkovitost. Uredba REPowerEU državam članicam omogoča, da v svoje nacionalne načrte za okrevanje in odpornost vključijo novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje REPowerEU. Te reforme in naložbe bodo prispevale tudi h krepitvi konkurenčnosti neto ničelne industrije Unije, kot je opredeljena v industrijskem načrtu v okviru zelenega dogovora, ter obravnavale specifična priporočila za države v zvezi z energijo, izdana državam članicam v letu 2022 oziroma po potrebi v letu 2023. Uredba REPowerEU uvaja novo kategorijo nepovratne finančne podpore, ki je na voljo državam članicam za financiranje novih reform in naložb, povezanih z energijo, v okviru njihovih načrtov za okrevanje in odpornost.

⁵ Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1).

- (7) Komisija je 8. marca 2023 sprejela sporočilo s smernicami za fiskalno politiko za leto 2024 (v nadaljnjem besedilu: sporočilo z dne 8. marca 2023). Njegov cilj je podpreti države članice pri pripravi programov stabilnosti in konvergenčnih programov ter s tem okrepiti usklajevanje politik. Komisija je opozorila, da bo splošna odstopna klavzula Pakta za stabilnost in rast deaktivirana konec leta 2023. Pozvala je, naj se v obdobju 2023–2024 vodijo fiskalne politike, ki bodo zagotavljale srednjeročno vzdržnost dolga in trajnostno povečanje potencialne rasti, države članice pa, naj v svojih programih stabilnosti in konvergenčnih programih za leto 2023 določijo, kako bodo njihovi fiskalni načrti zagotovili upoštevanje referenčne vrednosti v višini 3 % bruto domačega proizvoda (BDP) iz Pogodbe ter verodostojno in nadaljnje zmanjševanje dolga ali srednjeročno ohranjanje preudarne ravni dolga. Komisija je države članice tudi pozvala, naj postopno odpravijo nacionalne fiskalne ukrepe, uvedene za zaščito gospodinjstev in podjetij pred šokom zaradi cen energije, ter pri tem začnejo z najmanj ciljno usmerjenimi. Navedla je, da bi morale države članice podpirne ukrepe, če bi jih bilo treba ob vnovičnih pritiskih zaradi cen energije podaljšati, bolje ciljno usmeriti v ranljiva gospodinjstva in podjetja. Komisija je predlagala, da bi bila priporočila glede javnih financ kvantitativna in diferencirana. Nadalje bi bila skladno z njenim predlogom v sporočilu z dne 9. novembra 2022 o usmeritvah za reformo okvira ekonomskega upravljanja EU priporočila glede javnih financ oblikovana na podlagi neto primarnih odhodkov. Priporočila je, naj vse države članice še naprej ščitijo nacionalno financirane naložbe in zagotavljajo učinkovito uporabo mehanizma in drugih sredstev Unije, zlasti v luči zelenega in digitalnega prehoda ter ciljev glede odpornosti. Komisija je navedla, da bo Svetu predlagala, naj spomladi 2024 na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2023 in v skladu z obstoječimi pravnimi določbami začne postopke v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temeljijo na primanjkljaju.

- (8) Komisija je 26. aprila 2023 predstavila zakonodajne predloge za izvedbo celovite reforme pravil Unije o ekonomskem upravljanju. Osrednji cilj predlogov je z reformami in naložbami okrepiti vzdržnost javnega dolga in spodbujati trajnostno in vključujočo rast v vseh državah članicah. Komisija se v svojih predlogih zavzema za izboljšanje nacionalne odgovornosti, poenostavitev okvira in premik k večji srednjeročni osredotočenosti, v povezavi z učinkovitim in skladnejšim izvrševanjem. V skladu s sklepi Sveta z dne 14. marca 2023 o usmeritvah za reformo okvira ekonomskega upravljanja EU, je cilj zakonodajno delo zaključiti še v letu 2023.
- (9) Slovenija je 30. aprila 2021 v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241 Komisiji predložila nacionalni načrt za okrevanje in odpornost. Komisija je na podlagi člena 19 Uredbe (EU) 2021/241 ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost ob upoštevanju smernic za ocenjevanje iz Priloge V k navedeni uredbi. Svet je 28. julija 2021 sprejel Izvedbeni sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Slovenijo⁶. Izplačilo obrokov je pogojeno s sprejetjem sklepa Komisije v skladu s členom 24(5) Uredbe (EU) 2021/241, v katerem je navedeno, da je Slovenija zadovoljivo izpolnila ustrezne mejnike in cilje, določene v Izvedbenem sklepu Sveta. Zadovoljiva izpolnitev temelji na predpostavki, da doseženi prehodni mejniki in cilji niso bili izničeni.

⁶ ST 10612/2021 INIT; ST 10612/2021 ADD 1.

- (10) Slovenija je 14. aprila 2023 predložila nacionalni reformni program za leto 2023, 26. aprila 2023 pa program stabilnosti za leto 2023 v skladu s členom 4(1) Uredbe (ES) št. 1466/97. Programa sta bila ocenjena skupaj, da bi se upoštevala njuna medsebojna povezanost. V skladu s členom 27 Uredbe (EU) 2021/241 nacionalni reformni program za leto 2023 odraža tudi polletno poročanje Slovenije o napredku pri uresničevanju načrta za okrevanje in odpornost.
- (11) Komisija je 24. maja 2023 objavila poročilo o državi za Slovenijo za leto 2023. V njem je ocenila napredek Slovenije pri obravnavanju zadevnih specifičnih priporočil za državo, ki jih je Svet sprejel med letoma 2019 in 2022, ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost v Sloveniji. Na podlagi te analize so bile v poročilu o državi opredeljene vrzeli v zvezi z izzivi, ki jih načrt za okrevanje in odpornost ne obravnava ali jih obravnava le delno, pa tudi novi in nastajajoči izzivi. V njem je bil ocenjen tudi napredek Slovenije pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic in pri doseganju krovnih ciljev Unije glede zaposlovanja, spretnosti ter zmanjševanja revščine, pa tudi napredek pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov.

- (12) Glede na podatke, ki jih je potrdil Eurostat, se je primanjkljaj sektorja država v Sloveniji zmanjšal s 4,6 % BDP v letu 2021 na 3,0 % v letu 2022, dolg sektorja država pa je s 74,5 % BDP konec leta 2021 padel na 69,9 % konec leta 2022. Komisija je 24. maja 2023 izdala poročilo na podlagi člena 126(3) Pogodbe. V njem je obravnavan proračunski položaj Slovenije, saj naj bi njen primanjkljaj sektorja država v letu 2023 presegel referenčno vrednost 3 % BDP iz Pogodbe. V poročilu je bilo ugotovljeno, da merilo glede primanjkljaja ni bilo izpolnjeno. Komisija v skladu s sporočilom z dne 8. marca 2023 spomladi 2023 ni predlagala začetka novih postopkov v zvezi s čezmernim primanjkljajem. Komisija je nato navedla, da bo Svetu predlagala, naj spomladi 2024 na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2023 začne postopke v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temeljijo na primanjkljaju. Slovenija bi morala to upoštevati pri izvrševanju proračuna za leto 2023 in pri pripravi osnutka proračunskega načrta za leto 2024.
- (13) Na saldo sektorja država so vplivali ukrepi fiskalne politike, sprejeti za ublažitev gospodarskega in socialnega učinka zvišanja cen energije. V letu 2022 so taki ukrepi fiskalne politike, ki zmanjšujejo prihodke, vključevali začasno znižanje davka na dodano vrednost (DDV) na električno energijo, plin, daljinsko ogrevanje in les za kurjavo, trošarin za goriva, plin in električno energijo ter davka na CO₂ za goriva, medtem ko so taki ukrepi fiskalne politike, ki povečujejo odhodke, vključevali povišan otroški dodatek za dva meseca, energetske dodatke socialno ranljivim in subvencije za podjetja na podlagi plačanih cen v primerjavi z letom 2021. Komisija ocenjuje, da bodo neto proračunski stroški teh ukrepov v letu 2022 znašali 1,0 % BDP. Na saldo sektorja država so vplivali tudi proračunski stroški zagotavljanja začasne zaščite razseljenim osebam iz Ukrajine, ki so v letu 2022 ocenjeni na 0,1 % BDP. Hkrati so se ocenjeni stroški začasnih nujnih ukrepov v zvezi s krizo zaradi COVID-19 zmanjšali s 4,1 % v letu 2021 na 1,0 % BDP v letu 2022.

- (14) Svet je 18. junija 2021 priporočil⁷, da Slovenija v letu 2022 ohrani spodbujevalno fiskalno naravnost, tudi zahvaljujoč spodbudi, ki jo zagotavlja mehanizem, in vztraja pri nacionalno financiranih naložbah.
- (15) Po ocenah Komisije je bila fiskalna naravnost⁸ v letu 2022 spodbujevalna in je znašala – 1,2 % BDP, kot je priporočil Svet. Skladno s priporočilom Sveta je Slovenija okrevanje še naprej podpirala z naložbami, ki naj bi se financirale iz mehanizma. Odhodki, ki se financirajo z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma in drugimi sredstvi Unije, so v letu 2022 znašali 0,7 % BDP (v letu 2021 pa 0,8 % BDP). Ekspanziven učinek nacionalno financiranih naložb na fiskalno naravnost je znašal 0,7 odstotne točke⁹. Slovenija je zato ohranila nacionalno financirane naložbe, kot je priporočil Svet. Hkrati je ekspanziven učinek rasti nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez novih ukrepov na strani prihodkov) na fiskalno naravnost znašal 0,4 odstotne točke. Ta znaten ekspanzivni učinek je vključeval dodaten učinek ukrepov fiskalne politike za ublažitev gospodarskega in socialnega učinka zvišanja cen energije (dodatni neto proračunski stroški v višini 1,0 % BDP) ter stroške zagotavljanja začasne zaščite razseljenim osebam iz Ukrajine (0,1 % BDP). Slovenija je zato zadostno nadzorovala rast nacionalno financiranih tekočih odhodkov.

⁷ Priporočilo Sveta z dne 18. junija 2021 z mnenjem Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2021 (UL C 304, 29.7.2021, str. 116).

⁸ Fiskalna naravnost se meri kot sprememba primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov), brez začasnih nujnih ukrepov, povezanih s krizo zaradi COVID-19, vendar vključno z odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz mehanizma in drugimi sredstvi Unije, glede na srednjeročno potencialno rast. Za več podrobnosti glej okvir 1 v fiskalnih statističnih tabelah.

⁹ Ekspanziven učinek drugih nacionalno financiranih naložb v osnovna sredstva je znašal 0,2 odstotne točke BDP.

- (16) Makroekonomski scenarij, na katerem temeljijo proračunske projekcije v programu stabilnosti za leto 2023, je ugodnejši od spomladanske napovedi Komisije 2023 za leto 2023, zatem pa skladen z njo. Vlada napoveduje, da bo realni BDP v letu 2023 zrasel za 1,8 %, v letu 2024 pa za 2,5 %. Za primerjavo: spomladanska napoved Komisije 2023 predvideva nižjo realno rast BDP v višini 1,2 % v letu 2023 in 2,2 % v letu 2024, predvsem zaradi manjšega prispevka neto izvoza k rasti.
- (17) Vlada v programu stabilnosti za leto 2023 pričakuje, da se bo delež primanjkljaja sektorja država v letu 2023 povečal na 4,1 % BDP. Povečanje v letu 2023 je predvsem posledica višjih javnih naložb zaradi konca obdobja črpanja iz prejšnjega večletnega finančnega okvira za leta 2014–2020 in visokih subvencij. Glede na program stabilnosti za leto 2023 naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP zmanjšal z 69,9 % konec leta 2022 na 68,9 % konec leta 2023. V spomladanski napovedi Komisije 2023 je za leto 2023 predviden javnofinančni primanjkljaj v višini 3,7 % BDP. To je nižje od primanjkljaja, napovedanega v programu stabilnosti za leto 2023, predvsem zaradi nižjih javnih naložb vsled omejenih sposobnosti črpanja in manjšega črpanja subvencij v zvezi z energijo in ukrepov, sprejetih za ublažitev gospodarskega in socialnega učinka zvišanja cen energije. Spomladanska napoved Komisije 2023 predvideva podoben dolg sektorja država kot odstotek BDP, in sicer v višini 69,1 % BDP konec leta 2023.

(18) Pričakuje se, da bodo na saldo sektorja država v letu 2023 še naprej vplivali ukrepi fiskalne politike, sprejeti za ublažitev gospodarskega in socialnega učinka zvišanja cen energije. Gre za ukrepe, ki so bili podaljšani od leta 2022 (zlasti: začasno znižanje DDV na električno energijo, plin, daljinsko ogrevanje in les za kurjavo, trošarin za goriva, plin in električno energijo ter davka na CO₂ za goriva), in nove ukrepe, kot so nova in večja shema subvencij za podjetja na podlagi plačanih cen v primerjavi z letom 2021 ter nadomestila za distributerje električne energije in zemeljskega plina, ki oskrbujejo odjemalce (na primer gospodinjstva ali mala in srednja podjetja), za katere veljajo za cene električne energije in zemeljskega plina zgornje meje cen, ki jih je določila vlada. Glede na spomladansko napoved Komisije 2023 naj bi neto proračunski stroški podpornih ukrepov v letu 2023 znašali 0,9 % BDP¹⁰. Zdi se, da večina ukrepov v letu 2023 ni usmerjena v najranljivejša gospodinjstva ali podjetja, marsikateri med njimi pa ne ohranja v celoti cenovnega signala za zmanjšanje povpraševanja po energiji in povečanje energetske učinkovitosti. Zato je znesek ciljno usmerjenih podpornih ukrepov, ki ga je treba upoštevati pri oceni skladnosti s Priporočilom Sveta z dne 12. julija 2022¹¹, v spomladanski napovedi Komisije 2023 ocenjen na 0,1 % BDP v letu 2023 (v primerjavi z 0,6 % BDP v letu 2022). Pričakuje se tudi, da bo saldo sektorja država v letu 2023 izkoristil postopno odpravo začasnih nujnih ukrepov v zvezi s krizo zaradi COVID-19, ki so bili ocenjeni na 1,0 % BDP

¹⁰ Podatki predstavljajo raven letnih proračunskih stroškov navedenih ukrepov, vključno s tekočimi prihodki in odhodki ter po potrebi ukrepi v zvezi z naložbami v osnovna sredstva.

¹¹ Priporočilo Sveta z dne 12. julija 2022 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2022 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2022 (UL C 334, 1.9.2022, str. 197).

- (19) V svojem priporočilu je Svet 12. julija 2022 Sloveniji priporočil, naj sprejme ukrepe za zagotovitev, da bo v letu 2023 rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v skladu s splošno nevtralno naravnostjo politike¹², ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Slovenija bi morala biti pripravljena prilagoditi trenutno porabo spreminjajočim se razmeram. Sloveniji je bilo priporočeno tudi, naj razširi javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetska varnost, ob upoštevanju pobude REPowerEU, med drugim tudi z uporabo mehanizma in drugih sredstev Unije.

¹² Glede na spomladansko napoved Komisije 2023 je potencialna rast BDP Slovenije, ki se uporablja za merjenje fiskalne naravnosti, srednjeročno (10-letno povprečno) nominalno ocenjena na 10,1 %.

(20) V letu 2023 naj bi bila fiskalna naravnost glede na spomladansko napoved Komisije 2023 ekspanzivna (-1,2 % BDP) ob visoki inflaciji. To sledi ekspanzivni fiskalni naravnosti v letu 2022 (-1,2 % BDP). Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) naj bi imela v letu 2023 ekspanziven učinek na fiskalno naravnost v višini 0,3 % BDP, in to kljub znižanju stroškov ciljno usmerjenih podpornih ukrepov za gospodinjstva in podjetja, ki so najbolj ranljiva za povišanje cen energije, za 0,5 % BDP. Ekspanzivni učinek nacionalno financiranih neto tekočih primarnih odhodkov torej ni posledica ciljne podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanje cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Ekspanzivna rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) je posledica višjih subvencij (v katere so zajeti tudi energetske ukrepi) in povečanja plač v javnem sektorju. Napovedana rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov torej ni v skladu s Priporočilom Sveta z dne 12. julija 2022. Odhodki, ki se financirajo z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma in drugimi sredstvi Unije, so v letu 2023 znašali 1,6 % BDP, ekspanziven učinek nacionalno financiranih naložb na fiskalno naravnost pa je znašal 0,1 odstotne točke.¹³ Zato Slovenija načrtuje financiranje dodatnih naložb prek mehanizma in drugih sredstev Unije, ohranile pa naj bi se nacionalno financirane naložbe. Načrtuje financiranje javnih naložb za zeleni in digitalni prehod ter za energetska varnost, kot so železniška infrastruktura, preprečevanje poplav, zdravje ter raziskave in inovacije, ki se financirajo iz mehanizma in drugih sredstev Unije.

¹³ Druge nacionalno financirane naložbe v osnovna sredstva naj bi imele nevtralen učinek v višini 0,0 odstotne točke BDP.

- (21) Glede na program stabilnosti za leto 2023 naj bi se primanjkljaj sektorja država v letu 2024 zmanjšal na 2,8 % BDP. Zmanjšanje v letu 2024 je predvsem posledica nižjih subvencij po umiku ukrepov, sprejetih za ublažitev gospodarskega učinka zvišanja cen energije, in nižjih javnih naložb po koncu črpanja sredstev Unije iz prejšnjega večletnega finančnega okvira leta 2023. Glede na program stabilnosti za leto 2023 se pričakuje, da se bo dolg sektorja država kot odstotek BDP konec leta 2024 zmanjšal na 66,5 %. Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, spomladanska napoved Komisije 2023 v letu 2024 predvideva javnofinančni primanjkljaj v višini 2,9 % BDP. To je višje od primanjkljaja, kakršen naj bi bil v skladu s programom stabilnosti za leto 2023, predvsem zaradi višjih sredstev za zaposlene ter višjih socialnih prejemkov. Pomladanska napoved Komisije 2023 predvideva podoben dolg sektorja država kot odstotek BDP, in sicer v višini 66,6 % BDP konec leta 2024.
- (22) V programu stabilnosti za leto 2023 je predvideno postopno opuščanje vseh energetskih podpornih ukrepov v letu 2024. Tudi Komisija predvideva popolno postopno odpravo energetskih podpornih ukrepov v letu 2024. To temelji na predpostavki, da se cene energije ne bodo ponovno povišale.

- (23) Uredba (ES) št. 1466/97 poziva k letnemu izboljšanju strukturnega proračunskega salda v smeri srednjeročnega proračunskega cilja, pri čemer je referenčno merilo 0,5 % BDP¹⁴. Ob upoštevanju pomislekov, povezanih z vzdržnostjo javnih financ, in potrebe po zmanjšanju primanjkljaja pod referenčno vrednost 3 % BDP iz Pogodbe bi bilo po mnenju Komisije ustrezno, da se za leto 2024 strukturni saldo izboljša za vsaj 0,5 % BDP. Za zagotovitev takega izboljšanja in v skladu z metodologijo Komisije rast neto nacionalno financiranih primarnih odhodkov¹⁵ v letu 2024 ne bi smela preseči 5,5 %, kot je izraženo v tem priporočilu. Hkrati bi bilo treba postopoma odpraviti preostale energetske podporne ukrepe (ki jih Komisija trenutno ocenjuje na 0,9 % BDP v letu 2023), odvisno od razvoja energetskega trga in začevši z najmanj ciljno usmerjenimi ukrepi, s tem povezane prihranke pa bi bilo treba uporabiti za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Po ocenah Komisije bi to privedlo do rasti neto primarnih odhodkov pod priporočeno najvišjo stopnjo rasti za leto 2024. Poleg tega glede na spomladansko napoved Komisije 2023 rast neto nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v letu 2023 ni v skladu s Priporočilom Sveta z dne 12. julija 2022. Če se to potrdi, bi bila primerna nižja rast neto primarnih odhodkov v letu 2024.
- (24) Ob predpostavki nespremenjenih politik spomladanska napoved Komisije 2023 predvideva, da se bodo neto nacionalno financirani primarni odhodki v letu 2024 povečali za 3,0 %, kar je pod priporočeno stopnjo rasti.

¹⁴ Člen 5 Uredbe (ES) št. 1466/97 zahteva tudi prilagoditev v višini več kot 0,5 % BDP za države članice, katerih javni dolg presega 60 % BDP ali ki imajo izrazitejša tveganja za vzdržnost dolga.

¹⁵ Neto primarni odhodki so opredeljeni kot nacionalno financirani odhodki brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov ter brez odhodkov za obresti in odhodkov za ciklično brezposelnost.

- (25) Glede na program stabilnosti za leto 2023 naj bi se javne naložbe zmanjšale s 6,4 % BDP v letu 2023 na 5,5 % BDP v letu 2024. Nižje naložbe odražajo nižje nacionalno financirane naložbe in nižje skupne naložbe, ki jih financira Unija, vendar večje naložbe prek mehanizma. Program stabilnosti za leto 2023 se nanaša na reforme in naložbe, za katere se pričakuje, da bodo prispevale k vzdržnosti javnih financ ter trajnostni in vključujoči rasti. Te reforme in naložbe vključujejo naložbe v železniško infrastrukturo, zdravje, raziskave in inovacije ter elemente zelenega in digitalnega prehoda, ki so prav tako del načrta za okrevanje in odpornost.
- (26) V programu stabilnosti za leto 2023 je opisana srednjeročna fiskalna usmeritev do leta 2026. V skladu s programom stabilnosti za leto 2023 naj bi se primanjkljaj sektorja država zmanjšal na 2,2 % BDP v letu 2025 in na 1,3 % do leta 2026. Primanjkljaj sektorja država naj bi zato od leta 2024 do konca obdobja programa stabilnosti za leto 2023 ostal pod 3 % BDP. V skladu s programom naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP zmanjšal s 66,5 % konec leta 2024 na 63,5 % do konca leta 2026.

- (27) Pričakuje se, da se bodo odhodki za zdravstvo med letoma 2019 in 2070 povečali za 1,5 odstotne točke BDP, stroški dolgotrajne oskrbe pa se bodo do leta 2055 podvojili. Slovenija se srednjeročno sooča s srednjimi, dolgoročno pa z visokimi tveganji za vzdržnost javnih financ, kar je posledica odhodkov, povezanih s staranjem prebivalstva. Slovenija je v zadnjih letih začela izvajati obsežne reforme zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe. Vendar je bilo izvajanje reforme dolgotrajne oskrbe odloženo, srednje- in dolgoročno financiranje te reforme pa še vedno ni zagotovljeno. Reforma zdravstvenega varstva se bo, kot je tudi razvidno iz njenega načrtovanja, izvajala v več korakih, pri čemer bo poudarek na dostopu do visokokakovostnih storitev ter izboljšanju socialnih pravic in vključenosti. Ker bo to dodatno obremenilo javne finance, bo za Slovenijo ključnega pomena, da predlaga sklop ukrepov za vzpostavitev stabilne osnove prihodkov, ki srednje- in dolgoročno ne bo ogrozila javnofinančnega ravnotežja.
- (28) S spremembami zakona o dohodnini, sprejetimi decembra 2022, se je razveljavila večina prejšnjih sprememb, sprejetih marca 2022, s katerimi naj bi se zmanjšala obdavčitev dela, kar bi do leta 2025 negativno vplivalo na proračun v višini do 1,3 % BDP. V primerjavi z agregatom Unije so davčni prihodki Slovenije kot delež BDP nekoliko nižji, nekateri davki, ki so relativno spodbudni za rast, pa so premalo izkoriščeni. Slovenija se močno zanaša na obdavčitev dela: delež davčne obremenitve dela v skupnih davčnih prihodkih Slovenije je nad agregatom Unije. Periodični davki na nepremičnine so v Sloveniji razmeroma nizki (0,5 % BDP v primerjavi s povprečjem v Uniji, ki znaša 1,1 % BDP). Rasti prijazna in zelena davčna reforma lahko dolgoročno podpre konsolidacijo javnih financ in trajnostno rast. Takšna davčna reforma bi lahko z višjim deležem periodičnih davkov na nepremičnine olajšala preusmeritev z obdavčitve dela ter podprla ustvarjanje delovnih mest v neto ničelni dobi in v drugih panogah z višjo dodano vrednostjo. Nižja davčna obremenitev dela bi spodbudila tudi ponudbo delovne sile, vključno s kvalificiranimi in tujimi delavci.

- (29) V skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k Uredbi načrt za okrevanje in odpornost vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Slovenski načrt za okrevanje in odpornost se izvaja, čeprav z vedno večjim tveganjem zamud. Slovenija je predložila en zahtevek za plačilo, ki ustreza dvanajstim mejnikom in ciljem iz načrta za okrevanje in odpornost, skupno izplačilo pa je znašalo približno 49,6 milijona EUR. Za hitrejši napredek pri izvajanju načrta za okrevanje in odpornost v trenutnih zahtevnih razmerah je treba okrečiti strukturo upravljanja in upravno zmogljivost Slovenije in poskrbeti, da se potrebne odločitve sprejmejo brez odlašanja. To zadeva zlasti strukturne reforme zdravstvenega varstva, dolgotrajne oskrbe in pokojnin. V dodatku k načrtu za okrevanje in odpornost ter dodatnem novem poglavju REPowerEU bi bilo treba določiti realističen časovni okvir za preostale zahtevke za plačila, ki bi jih bilo treba predložiti hitro, da bi se izognili nadaljnjim zamudam ali motnjam pri izvajanju načrta za okrevanje in odpornost. Hitra vključitev novega poglavja REPowerEU v načrt za okrevanje in odpornost bo omogočila financiranje dodatnih reform in naložb v podporo strateškim ciljem Slovenije na področju energije in zelenega prehoda. Sistematično in učinkovito vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev in drugih ustreznih deležnikov ostaja pomembno za uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost ter drugih ekonomskih politik in politik zaposlovanja, ki presegajo načrt, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za celoten program politik.
- (30) Komisija je vse programske dokumente Slovenije za kohezijsko politiko odobrila leta 2022. Nadaljevanje hitrega izvajanja programov kohezijske politike ob dopolnjevanju in v sinergiji z načrtom za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, je ključnega pomena za doseg zelenega in digitalnega prehoda, povečanje gospodarske in socialne odpornosti ter zagotovitev uravnoveženega teritorialnega razvoja v Sloveniji.

(31) Slovenija je bila pred rusko invazijo na Ukrajino dejansko odvisna od Rusije kot edine dobaviteljice zemeljskega plina. Od leta 2023 naprej pa lahko zagotavlja približno tretjino oskrbe z zemeljskim plinom z uvozom iz Alžirije. Plin ima še vedno pomembno vlogo v mešanici energijskih virov Slovenije (12 %) in je bistven vir energije za industrijo, hkrati pa zagotavlja fleksibilnost v elektroenergetskem sektorju. Zato bi bilo treba pohitriti uvajanje obnovljivih virov energije in ukrepov za energetske učinkovitost ter tako pospešiti razogljičenje industrije in elektroenergetskega sektorja. Slovenija je v svojem nacionalnem energetske in podnebnem načrtu kot prispevek k cilju Unije glede energije iz obnovljivih virov do leta 2030 navedla cilj 27 %. To je precej pod 37-odstotnim deležem obnovljivih virov energije v letu 2030, izračunanim v skladu s Prilogo II k Uredbi (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta¹⁶. Slovenija je svoj cilj za delež energije iz obnovljivih virov v bruto končni porabi energije za leto 2021 (25 %) dosegla z uporabo mehanizma Unije za čezmejno sodelovanje v skladu z Direktivo (EU) 2018/2001 Evropskega parlamenta in Sveta¹⁷ (s statističnimi prenosi). Postopki za izdajo dovoljenj za naprave za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov na ravni omrežja so še vedno ovira, predvsem zaradi zapletenih in dolgotrajnih okoljskih postopkov, zlasti za vetrne elektrarne, kjer lahko postopki trajajo do več let. Slovenija bo morala v posodobljenem nacionalnem energetske in podnebnem načrtu znatno okrepiti svoj cilj glede energije iz obnovljivih virov, da bo odražal ambicioznejše podnebne in energetske cilje Unije iz svežnja „Pripravljeni na 55“ in načrta REPowerEU. Poraba zemeljskega plina v Sloveniji se je v obdobju od avgusta 2022 do marca 2023 zmanjšala za 14 % v primerjavi s povprečno porabo plina v istem obdobju v predhodnih petih letih, kar je nekoliko pod ciljem 15-odstotnega zmanjšanja. Slovenija bi lahko okrepila prizadevanja za začasno zmanjšanje povpraševanja po plinu do 31. marca 2024 v skladu z Uredbo Sveta (EU) 2022/1369¹⁸.

¹⁶ Uredba (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 328, 21.12.2018, str. 1).

¹⁷ Direktiva (EU) 2018/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov (UL L 328, 21.12.2018, str. 82).

¹⁸ Uredba Sveta (EU) 2022/1369 z dne 5. avgusta 2022 o usklajenih ukrepih za zmanjšanje povpraševanja po plinu (UL L 206, 8.8.2022, str. 1).

(32) Slovenski načrt za okrevanje in odpornost že vključuje pomembne reforme in naložbe, katerih cilj je: (i) povečati delež obnovljivih virov energije v bruto končni porabi energije; (ii) olajšati dostop do objektov za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in njihovo vključevanje v elektroenergetsko omrežje; (iii) izboljšati energetska učinkovitost in prenove javnih stavb in (iv) omogočiti vzpostavitev infrastrukture za alternativna goriva. Ukrepi iz načrta za okrevanje in odpornost so sicer pomemben korak k diverzifikaciji virov energije brez fosilnih goriv, vendar bi se lahko okrepila prizadevanja za pospešitev uvajanja obnovljivih virov energije v vseh sektorjih. To bi lahko vključevalo določitev prednostnih območij za naprave za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, nadaljnjo poenostavitev in skrajšanje postopkov za izdajo dovoljenj, okrepitev omrežja in izboljšanje splošnega upravljanja omrežja (da se omogoči priključitev več naprav za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, zlasti na nizko- in sredjenapetostno omrežje). Nadaljnja osredotočenost na brezemisijski promet in infrastrukturo bi dodatno pomagala zmanjšati emisije toplogrednih plinov in odvisnost od fosilnih goriv.

- (33) Pomanjkanje delovne sile in spretnosti v sektorjih in poklicih, ki so ključni za zeleni prehod, vključno s proizvodnjo, uvajanjem in vzdrževanjem neto ničelnih tehnologij, je ovira pri prehodu na neto ničelno gospodarstvo. Visokokakovostni sistemi izobraževanja in usposabljanja, ki se odzivajo na spreminjajoče se potrebe trga dela, ter ciljno usmerjeni ukrepi izpopolnjevanja in preusposabljanja so ključni za zmanjšanje pomanjkanja spretnosti ter spodbujanje vključevanja in prerazporejanja delovne sile. Da bi se sprostila neizkoriščena ponudba delovne sile, morajo biti ti ukrepi dostopni, zlasti za posameznike ter v sektorjih in regijah, ki jih bo zeleni prehod najbolj prizadel. Z okrepitvijo poučevanja na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike bi se lahko povečala zmogljivost izobraževalnega sistema, da bi učenci uspešno pridobili kompetence za zeleni in digitalni prehod. Leta 2022 se je v zvezi s Slovenijo poročalo o pomanjkanju delovne sile za 66 poklicev, ki zahtevajo posebne spretnosti in kompetence za zeleni prehod. Stopnja prostih delovnih mest se je povečala v ključnih sektorjih, kot sta gradbeništvo (s 3,5 % leta 2015 na 7,0 % leta 2022) in predelovalni sektor (z 1,2 % leta 2015 na 2,6 % leta 2022), pri čemer sta bila oba sektorja leta 2022 nad povprečjem EU, ki je znašalo 4,0 % oziroma 2,3 %.
- (34) Svet je ob upoštevanju ocene Komisije preučil program stabilnosti za leto 2023, njegovo mnenje¹⁹ pa je izraženo v priporočilu 1.

¹⁹ V skladu s členom 5(2) Uredbe (ES) št. 1466/97.

(35) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet priporočil, da države članice euroobmočja tudi prek svojih načrtov za okrevanje in odpornost ukrepajo tako, da (i) v letu 2023 ohranijo vzdržnost dolga in se vzdržijo širše osnovane podpore agregatnemu povpraševanju, bolj ciljno usmerijo fiskalne ukrepe, sprejete za ublažitev učinka visokih cen energije, ter razmislijo o ustreznih načinih za postopno odpravo podpore, ko se bodo pritiski na cene energije zmanjšali; (ii) ohranijo visoko raven javnih naložb in spodbujajo zasebne naložbe za podporo zelenemu in digitalnemu prehodu; (iii) podprejo razvoj plač, ki blaži izgubo kupne moči, hkrati pa omejuje sekundarne učinke na inflacijo, nadalje izboljšajo aktivne politike trga dela in poskušajo odpraviti pomanjkanje spretnosti; (iv) izboljšajo poslovno okolje in zagotovijo, da bo energetska podpora podjetjem stroškovno učinkovita, začasna in usmerjena na podjetja, ki so sposobna preživeti, ter da ohranja spodbude za zeleni prehod, ter (v) ohranijo makrofinančno stabilnost in spremljajo tveganja, pri tem pa nadaljujejo delo za dokončanje bančne unije. Kar zadeva Slovenijo, priporočila 1, 2 in 3 prispevajo k izvajanju prvega, drugega in tretjega priporočila iz priporočila glede euroobmočja za leto 2023 –

PRIPOROČA, da Slovenija v letih 2023 in 2024 ukrepa tako, da:

1. v letih 2023 in 2024 čim prej postopoma odpravi veljavne izredne energetske podpirne ukrepe, pri čemer uporabi s tem povezane prihranke za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Če bodo zaradi ponovnih zvišanj cen energije potrebni novi ali nadaljnji podporni ukrepi, zagotovi, da bodo ti podporni ukrepi usmerjeni v zaščito ranljivih gospodinjstev in podjetij, da bodo fiskalno vzdržni in da bodo ohranili spodbude za varčevanje z energijo;

zagotovi preudarno fiskalno politiko, zlasti z omejitvijo nominalnega povečanja nacionalno financiranih neto primarnih odhodkov v letu 2024 na največ 5,5 %²⁰;

ohrani nacionalno financirane javne naložbe in zagotovi učinkovito črpanje nepovratnih sredstev iz mehanizma in drugih sredstev Unije, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda;

v obdobju po letu 2024 še naprej izvaja srednjeročno fiskalno strategijo postopne in vzdržne konsolidacije v kombinaciji z naložbami in reformami, ki spodbujajo večjo trajnostno rast, da bi dosegla preudaren srednjeročni fiskalni položaj;

zagotovi dolgoročno javnofinančno vzdržnost sistemov zdravstvenega varstva in dolgotrajne oskrbe; ponovno uravnoteži davčne prihodke v smeri rasti prijaznejših in bolj trajnostnih virov;

²⁰ Kar po ocenah ustreza letnemu izboljšanju strukturnega proračunskega salda za vsaj 0,5 % BDP za leto 2024, kot je opisano v uvodni izjavi 23.

2. zagotovi učinkovito strukturo upravljanja in okrepi upravno zmogljivost, da se omogoči hitro in dosledno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost; hitro dokonča poglavje REPowerEU, da bi se lahko čim prej začelo izvajati; nadaljuje hitro izvajanje programov kohezijske politike ob tesnem dopolnjevanju in v sinergiji z načrtom za okrevanje in odpornost;
3. nadaljuje prizadevanja za diverzifikacijo uvoza plina in zmanjša splošno odvisnost od fosilnih goriv s pospeševanjem uvajanja obnovljivih virov energije, zlasti z nadaljnjo poenostavitvijo in skrajšanjem postopkov za izdajo dovoljenj ter krepitvijo elektroenergetskega omrežja in izboljšanjem njegovega upravljanja, tudi z digitalizacijo; poveča izvajanje ukrepov za energetske učinkovitost, zlasti v stavbnem sektorju, spodbuja elektrifikacijo prometnega sektorja ter okrepi prizadevanja politike za zagotavljanje in pridobivanje spretnosti in kompetenc, potrebnih za zeleni prehod.

V Bruslju,

Za Svet
predsednik/predsednica
